

Przedmowa	26
I. U GRANIC TEGO, CO DOSTRZEGALNE, CZYLI DROGA SEROLOGII SĄDOWO-LEKARSKIEJ	
1. Berlin, w roku 1904. Zniknięcie dziewięcioletniej Lucie Berlin największą sensacją kryminalną stolicy Rzeszy. Poranek 11 czerwca. Znaleźnienie w Szprewie ciała dziecka bez głowy i kończyn. Zaalarmowanie berlińskiej policji. Prezydent policji von Borries. Szef policji kryminalnej Dieterici na miejscu zbrodni. Komisja specjalna do spraw zbrodni głównych. Wannowski i Wehn. Zidentyfikowanie dziecka.	32
2. Kamienica czynszowa przy Ackerstrasse 130 i zniknięcie Lucie Berlin 9 czerwca 1904. Lekarze sądowi Strassmann i Schulz. Zbrodnia na tle seksualnym. Wszczęcie śledztwa przez komisarzy Wannowskiego i Wehna. Sytuacja berlińskiej policji kryminalnej na początku naszego wieku. Początek okresu kryminalistyki naukowej, zapoczątkowanej dwa dziesiątki lat wcześniej przez Alphonse'a Bertillona w Paryżu. Bertillonage, fotografia, system kartotekowy, odciski palców, badanie śladów, medycyna i chemia sądowa. Berlińska policja kryminalna idzie z postępem czasu. Von Borries, hrabia Pückler, Dieterici. Stosunki, urzędy i słabe punkty. Lindenau i Niceforo. Obraz socjalny ulicy Ackerstrasse. Rodziny robotnicze obok sutenerów, prostytutek i przestępców. Rodzina Berlinów i jej otoczenie. Historia zeznań świadków. Tajemniczy kulawy osobnik i Humboldthain. Aresztowanie agenta ubezpieczeniowego i sutenera Otto Lenza. Konfrontacja z dorosłymi i dziećmi. Alibi Lenza. 15 czerwca. Odkrycie głowy i rąk Lucie Berlin w kanale w Charlottenburgu. Rosnące wzburzenie. Poszukiwania na dużą skalę i nowe dane z kamienicy czynszowej na Ackerstrasse. Joanna Liebetruth i Teodor Berger. Ponura historia tej pary. Joanna Liebetruth odbywa karę aresztu w dniach od 8 do 11 czerwca. Przygoda Bergera w czasie jej nieobecności. Pijaństwo i seksualizm. Zaginiony koszyk podróżny Joanny Liebetruth. Uwężenie Bergera w dniu 16 czerwca.	36
3. Odnalezienie dolnych kończyn zamordowanej dziewczynki niedaleko mostu Sandkrug. Rewizja w mieszkaniu Joanny Liebetruth. Chemik sądowy Paul Jeserich. Wielkość i osobliwość pioniera kryminalistyki przyrodniczej. Praca Jesericha w dziedzinie badania krwi.	47
4. Historia rozwoju nauki o śladach krwi. Tajemniczy świat badań naukowych. Sztuka orzekania. Lacassagne, Florence i Frecon. Chemiczne metody wykrywania obecności krwi od roku 1850. Schönbein i woda utleniona. Van Deen i drzewo gwajakowe. Adlerowie i benzydyna. Teichmann i kryształki heminy. Spektroskopia śladów krwi. Trwająca sto lat walka o możliwość odróżniania krwi ludzkiej od zwierzęcej. Odkrycie Uhlenhutha w roku 1901. Reakcja precypitacyjna Uhlenhutha, pozwalająca na odróżnienie krwi ludzkiej od zwierzęcej. Wassermann.	50
5. Poszukiwania śladów krwi przez Jesericha. Poszukiwania zaginionego koszyka. Zbiegowisko przed więzieniem śledczym. Niedziela 26 czerwca 1904.	

Szyper z Gross-Wusterwitz i koszyk. Wartość odnalezionego przedmiotu, na który nie zwrócono uwagi w dniu 11 czerwca. Czerwone plamy na plecionce. 29 czerwca 1904. Stwierdzenie śladów krwi ludzkiej w plamach. Cudowna wartość testu Uhlenhutha. Akt oskarżenia przeciw Teodorowi Bergerowi. Bezowocna walka obrońcy przed sądem przeciwko dowodom o obecności krwi ludzkiej. Zasądzenie Bergera w dniu 23 grudnia 1904. 56

6. Wspomnienia Francuza o procesie Bergera. Żądanie udowodnienia nie tylko obecności krwi ludzkiej, ale również indywidualnej identyfikacji krwi. Wiedeń 1901: Pierwsze doniesienie Karola Landsteinerja o zlepianiu względnie aglutynacji krwinek różnych ludzi. Wstęp do odkrycia grupy krwi. Rozwój kariery naukowej Landsteinerja, trzydziestotrzyletniego syna dziennikarza. Asystent profesora Weichselbauma w Instytucie Anatomii Patologicznej Uniwersytetu w Wiedniu. Krew Landsteinerja i jego kolegów: Sturliego, Erdheima, Pletschniga, Störka oraz laboranta Zaritscha. Prawidłowości rządzące aglutynacją. Wykrycie grup krwi A, B i 0. Jansky i Moss. Decastello, Sturli i grupa AB. Zlekceważenie odkryć przez świat naukowy. Instytut Medycyny Sądowej w Wiedniu i jego asystent Max Richter. Pierwsza myśl o częściowej realizacji marzenia „zindywidualizowania” śladów krwi przy pomocy grup krwi. Doświadczenia Richtera z zasuszonymi plamami krwi. Cudowne odkrycie: właściwości grupowe krwi zostają zachowane w śladach krwi. Wykład Richtera przed medykami sądowymi na 74 Zjeździe Niemieckich Biologów i Lekarzy w Karlsbadzie. Listopad 1902. Wielkie rozczarowanie. Nikt nie docenia kryminalistycznego znaczenia śladów krwi. Droga Richtera do Monachium. Rezygnacja i samobójstwo. 1903–1905: odkrycie Landsteinerja o oddzielaniu się przeciwciał i o reakcji wiązania przeciwciał. Podstawa przyszłej nauki o śladach krwi. Tymczasowe niedocenianie jego osiągnięć. Szukanie nowego miejsca pracy w R.K. Ziechenhuis w Dan Haag. Dalsza droga do Fundacji Rockefellera w Nowym Jorku. 61

7. 1915: Turyn. Leon Lattes, asystent Instytutu Medycyny Sądowej w Turynie. Powrót do badań nad grupami krwi dla celów kryminalistycznych. Pochodzenie metody szkiełka nakrywkowego dla stwierdzenia właściwości grupowych w śladach krwi. Tragedia rodzinna robotnika Enzo Girardiego. Andrea Girardi i Teresa Einaudi. Dziwne plamy krwi na koszuli. Odsłonięcie tajemnicy przez oznaczenie grup krwi. 1916: pierwszy przypadek morderstwa badany przez Lattesa w Turynie. Pokrąwiony płaszcz Aldo Petrucciego. Grupa śladów krwi nie zgadza się z grupą krwi zamordowanego. Zwolnienie Petrucciego i pierwsze doniesienie Lattesa o swoich osiągnięciach. Pierwsza wojna światowa, 1923: podjęcie na nowo pracy. Trzy nowe przypadki morderstwa. 1925: pierwszy oddźwięk. Praca Popowa w Moskwie. Georg Strassmann. Fritz Schiff w Berlinie. Książka Lattesa: *Indywidualizacja krwi*. Pierwszy przełom: 1926. Lattes i Schiff na 15 Zjeździe Niemieckiego Towarzystwa Medycyny Sądowej i Społecznej w Düsseldorfie. Wstrząsający bilans: dwadzieścia pięć lat po odkryciu grup krwi na świecie znanych jest tylko dwanaście przypadków oznaczenia grup krwi w kryminalistycznych dochodzeniach. Metoda szkiełka nakrywkowego, po raz pierwszy zastosowana przez Leona Lattesa, zostaje wprowadzona do kryminalistyki. 69

8. Przypadek Hussmanna-Raubego w Gladbeck 1929. Wczesny ranek 23 marca przed domem Schultenstrasse 11. Morderstwo lub samobójstwo

maturzysty Helmutha Daubego. Śmiertelne poderżnięcie gardła. Stan policji kryminalnej w Prusach po pierwszej wojnie światowej. Podporządkowanie policji władzom państwowym. Radca kryminalny Pest i komisarz kryminalny Klingelhöller. Brak komisji do spraw morderstw i niedociągnięcia w pierwszych godzinach śledztwa. Wieczór przy piwie w Bauer i powrót do domu maturzystów Hussmanna, Daubego, Labsa i Bertschneidera. Brak lekarza sądowego i niezauważenie wystającego rogu koszuli. Karol Hussmann na miejscu zabójstwa. Ślady krwi na jego mokrych butach. Próby wyjaśnienia. Nie zaprotokołowane obserwacje asystentów kryminalnych: Rehlinghausa, Tramperta i Cole-sie'ego. Poszukiwania w pokoju Hussmanna. Ślady krwi na płaszczu. Brak chusteczki i noża.

77

9. Dziwna sylwetka Hussmanna. Jego droga z Gwatemali do Gladbeck. Dwuznaczne wypowiedzi nauczycieli i kolegów szkolnych. Homoseksualista i sadysta? Dziwna przyjaźń z Daubem. Biblijny krąg. Obawa świadków przed Hussmannem. Oddalenie się Daubego od przyjaciela. Ewentualność zabójstwa z miłości, nienawiści lub zemsty. Jednostronne badanie śladów tylko pod kątem obecności krwi ludzkiej. Zmarnowanie materiału ze śladów. Wyniki z Zakładu Badań Chemicznych w Recklinghausen: krew ludzka. 23 marca — aresztowanie Hussmanna. Naiwna nadzieja, że stwierdzenie w plamach krwi ludzkiej zmusi go do przyznania się do winy. Dopiero 28 marca: wskazówka lekarza Marksa, że w Bonn istnieje możliwość stwierdzenia grup krwi. Przesłanie butów i ubrania do Instytutu Medycyny Sądowej w Bonn. Prof. Wiktor Müller-Hess. Wyniki: Hussmann ma grupę krwi 0, Daube grupę krwi A. Plamy na butach Hussman-na wskazują grupę krwi A. Krytyczne uwagi Müller-Hessa na temat obchodzenia się ze śladami krwi. Nadprokurator Lingemann i późniejsze wołanie o pomoc do Berlina. Berlińscy komisarze kryminalni Werneburg i Lissigkeit. Daremne próby odwrócenia niepowodzeń. Odkrycie utajonych, psychologicznych przyczyn. Dom opiekuna Kleiböhmera krytycznej nocy. Rekonstrukcja przebiegu strasznego zdarzenia. Zaprzepaszczenie możliwości wykorzystania dowodów. Proces Hussmanna od 16–30 października w Essen. Uniewinnienie. Wpływ tego przypadku kryminalnego na rozwój serologii grup krwi w krymina-listyce.

85

10. Rozpowszechnienie metody Lattes'a oraz określenie granic jej wydol-ności. Poszukiwanie nowych dróg. 1 stycznia 1929 w Innsbrucku. Franciszek Józef Holzer wkracza w świat serologii sądowej. Rozwój naukowy Holzera. Profesor Karol Meixner a kryminalistyka. Wpływ przypadku morderstwa Halsmanna, 1930: narodziny absorpcyjnej metody Holzera dla określenia właściwości grupowych w śladach krwi. Próby w muzeum Instytutu Medycyny Sądowej w Innsbrucku. Narzędzia zbrodni z pięćdziesięcioletnimi śladami krwi. Niezwykle spojrzenie na dawno zapomniane zabójstwo. 12 września 1930: Holzer przed XIX Kongresem Niemieckiego Towarzystwa Medycyny Sądowej i Społecznej w Królewcu.

94

11. Wypróbowanie nowej metody przeprowadzone przez odkrywcę: przypa-dek Maira w Tyrolu w listopadzie 1931. Dramat drobnego rolnika na tle światowego kryzysu gospodarczego. Dom Maira w Imst. Zamordowanie wieśniaka Franciszka Maira rankiem 10 listopada 1931. Osoby dramatu: Franciszek Mair, jego służąca i kochanka Adelaida Staudacher, jego macocha Anna, bracia przyrodni Wilhelm i Karol. Poszukiwania żandarmów w Imst.

Okręgowy komendant Federspiel i ślady krwi na spodniach oraz na pantoflach Karola Maira. Metoda absorpcyjna wykazuje w śladach grupę krwi 0. Grupa krwi zamordowanego. Zużytkowanie wyników w mistrzowskich przesłuchaniach sędziego śledczego Stettnera. Przyznanie się Karola Maira dnia 7 grudnia 1931. Relacja o zabójstwie. Proces Maira w marcu 1932 i wprowadzenie metody absorpcyjnej Holzera do kryminalistyki. 101

12. Dalszy rozwój i określenie granic wydolności metody. Otwarte problemy grupy krwi 0. Holzer pragnie dalej studiować serologię. Wiadomość o zdobyciu przez Karola Landsteinerja Nagrody Nobla. Podróż Holzera do Nowego Jorku i roczne studia finansowane przez Fundację Rockefellera. Działalność i studia Landsteinerja w Nowym Świecie. Landsteiner, Filip Levine i odkrycie pierwszego czynnika krwi M, N, MN. Hirsfeld i von Dungern. Odkrycie podgrupy A z podziałem A_1 i A_2 . Nowe serologiczno-kryminalistyczne marzenia: czy będzie można wykazać w śladach także podgrupy i czynniki krwi. Powrót Holzera do Europy. „Szczyty” europejskiej nauki o śladach krwi. Merkel, Schwarzscher, Walcher, Balthazard, Lacroix i Schwarz. Rozszerzenie rekonstrukcji morderstwa na podstawie śladów krwi. Walter Specht i chemiluminescencja śladów krwi. Próby określenia wieku plam. Oznaczenie podgrup i czynników. Międzynarodowe wysiłki. Lauer, Jungmichel, Therkelsen, Moureau, Lambert, Zattes i Formaggie. Metodą z wyboru okazuje się metoda absorpcyjna Holzera. Przeniesienie Holzera do Berlina w roku 1938. Asystent Wiktora Müller-Hessa. Jego pierwsze skuteczne oznaczenie czynników krwi M i N w przypadku rabunkowego morderstwa kontrolera Mitropy Adolfa Stephana 20 października 1941. Serologia na nowych drogach służących kryminalistyce. 111

13. 18 stycznia 1939. Wstęp do omówienia przypadku Coventry w Ramford w hrabstwie Essex w Anglii. Pamela Coventry ginie bez śladu w drodze do szkoły. Coronation Drive — ulica bez końca. Skierowanie inspektora Bridgera ze Scotland Yardu. Odkrycie martwego dziecka na skraju lotniska Hornchurch. Daremne poszukiwania. Sir Bernard Spilsbury w czasie sekcji zwłok. Niedopałek papierosa na piersi zmarłej. Roche Lynch. Jego osobowość i działalność jako pioniera biologicznej kryminalistyki w Anglii. Publikacja Japończyka Yamakami na temat substancji grupowych krwi w ludzkim nasieniu i w ślinie w czerwcu 1925. Niezależne odkrycie tego samego zjawiska przez Landsteinerja i Levine’a w roku 1926. Rozszerzenie odkrycia przez Fina Putkonena i Niemców: Schiffa i Lehrsa. Wydzielacze i niewydzielacze. Koncepcja możliwości wykrycia grupy krwi domniemanego przestępcy na miejscu zbrodni na podstawie badania plam nasienia, śliny i potu. 1928: ujęcie pewnego mordercy przez japońskiego medyka sądowego Fujiwarę przy pomocy określenia grupy krwi z plam nasienia. 1938: Włoch Galloro i stwierdzenie grupy krwi ze śladów śliny na papierosie. Zastosowanie nowej metody przez Roche Lyncha w przypadku Coventry. Grupa krwi A. Nowe szerokie poszukiwania na Coronation Drive. Aresztowanie Leonarda Richardsona 2 lutego 1939. Liczne okoliczności obciążające. Richardson nie zgadza się na przeprowadzenie badania grupowego jego krwi. Wykrycie właściwości grupowych na jego chusteczce zabrudzonej wydzieliną z nosa. Wynik: grupa krwi A. Rozprawa przeciw Richardsonowi prowadzona przez Old Bailey w kwietniu 1939. Brak zaufania przysięgłych do badań śliny. Uwolnienie. 115

14. Morderstwo rabunkowe na Walterze Dinivanie w Branksome 21 maja 1939. Główny inspektor Leonard Burt i nadintendent Cherrill. Dziwne niedopałki papierosów na tapczanie denata. Burt przypomina sobie przypadek Pameli Coventry. Przesłanie niedopałków papierosów do Roche Lyncha. Wykrycie rzadkiej grupy krwi AB ze śladami śliny. Inne okoliczności obciążające. Józef Williams. Ponura osobowość Wiliamsa i trudności w pracy śledczej. Podstępne uzyskanie materiału do badania grupowego krwi Williamsa. Również Williams posiada grupę krwi AB. Awantury podczas rozprawy przeciw Józefowi Williamsowi przed Dorset w październiku 1939. Przysięgli znowu nie wierzą w wartość dowodów rzeczowych. Uwolnienie i triumfalne wyjście z sali sądowej. Następnej nocy Józef Williams przyznaje się do zabójstwa. Potwierdzenie słuszności wyniku badania śliny. Śmierć Williamsa w Nottingham w 1951. 125

15. Przypadek Alicji Persico w Nowym Jorku, 1943. Noc z 31 marca na 1 kwietnia. Obserwacje Edwina J. Finnerty na 30 Ulicy Zachodniej. Ciało ofiary na chodniku. Dom czynszowy nr 337 i John Manos. Historia greckiego emigranta w Nowym Jorku. Aresztowanie Manosa i jego zapewnienia o niewinności. Rothengast, detektywi trzeciego okręgu i oskarżyciel Louis Pagnuzzo. Zawile dochodzenia. Odkrycie plamki na linoleum podłogi w pokoju Manosa. Jego oświadczenie, że nigdy nie przyjmował w swoim pokoju obcej osoby. Serologiczne laboratorium szefa Medical Examiners z Nowego Jorku. Aleksander S. Wiener. Praca Wienera z Landsteinerem. Jej międzynarodowe znaczenie. Badanie plamy. Wydzielina z płuc. Określenie grupy A. Zgodność z grupą denatki. Grupa krwi Manosa B. Historia krótkiego spotkania z Alicją Persico. Wyrok skazujący w dniu 25 października 1943. 134

16. Cień wojny. Przerwanie wszystkich kryminalistyczno-biologicznych i serologicznych prac. Ostatnie dni Landsteinera. Jego śmierć. 20 czerwiec 1943. „Kryminalna schizofrenia” drugiej wojny światowej. Dualizm zbiorowego zabijania i indywidualnej przemocy. Wojna powietrzna przeciwko ludności cywilnej jako nowe zjawisko. Problematyka wojny partyzanckiej. Narodowy socjalizm odpowiedzialny za rasistowskie zbiorowe morderstwa. Wciągnięcie policji kryminalnej. Wpływ na rozwój kryminalistyki na terenie Europy, ale i na pozostałe kraje świata. Zahamowanie pracy naukowej. Głęboka luka także w rozwoju nauki o śladach krwi. Pierwsze dziesięć lat po wojnie. Fałszywe posunięcia, które inspirują odnowę. 144

17. Düsseldorf, początek roku 1956. Morderstwa par kochanków w Düsseldorfie. Zniknięcie Piotra Falkenberga i Hildegardy Wassing w nocy z 8 na 9 lutego. Poplamiony krwią samochód mercedes R-209-448. Komisja specjalna. Botte. Morderstwo samochodowe pary kochanków: Friedhelm Behre-Thea Kürmann, 31 października 1955. Zabójstwo dra Berndta Servego. Nie wyjaśnione morderstwa a przypadek: Falkenberg—Wassing. Znalezienie ciał ofiar morderstwa w spalonym stogu słomy. Radca kryminalny Junge. Sprawdzanie wszystkich osób z najbliższego otoczenia miejsca zbrodni. Eryk von der Leyen. Historia uciekiniera z byłych Prus Wschodnich*. Podejrzanie. Konsternacja i brakujące alibi. Badania jego samochodu: volkswagena. Ślady krwi na siedzeniach. Oświadczenie von der Leyena, że chodzi o krew pochodzącą od

* Obecnie województwo olsztyńskie.

suczki z okresu rui. Przekazanie pokrowców do Instytutu Medycyny Sądowej w Düsseldorfie. Profesor Kurt Böhmer. Wyniki badań z 25 lutego: krew ludzka. Niezwykłe poruszenie wśród ogółu obywateli. Zabezpieczenie spodni sztruksowych. Nowe ślady krwi. Poszukiwania na szeroką skalę w okolicach Düsseldorfu. Luka w alibi i aresztowanie von der Leyena. Niezwykłe napięcie. Wyniki badań śladów krwi z 27 i 28 lutego. Ponownie: krew ludzka. Grupy krwi A i B wykryte na siedzeniach samochodu i na spodniach. Grupa krwi von der Leyena: A₂. Grupy krwi zamordowanych. Niewątpliwie krew grupy B. Wielokrotne przesłuchania. Niezłomne oświadczenia von der Leyena: krew psa. Daremne wysiłki przy próbach wyjaśnienia alibi. Ponowne zapytanie w Instytucie Medycyny Sądowej i odpowiedź: krew ludzka. Upór aresztanta. Myśl o zastosowaniu wykrywacza kłamstw. Nadradca kryminalny Wehner i poszukiwanie pomocy w Federalnym Urzędzie Kryminalnym. Podróż Jungego do Wiesbaden. Biolog Federalnego Urzędu Kryminalnego, dr Otto Martin. Historia i osobowość. 7 i 8 marca. Wykrycie komórek nabłonka pochwy w śladach krwi ze spodni von der Leyena. Sprawdzenie oznaczenia przynależności gatunkowej krwi. Alarmujący telefon dnia 9 marca. Nie chodzi o krew ludzką, lecz o krew zwierzęcia w okresie rui. Porażający strach. Pospieszne zwolnienie z więzienia. Finał jako ostrzeżenie. List Karola Böhmera do Bertholda Muellera. 148

18. Ostrzegawcza „cause célèbre” po drugiej stronie Atlantyku. Wstępne dochodzenia w sprawie przypadku morderstwa Marilyn Sheppard w Bay Village koło Cleveland dnia 4 lipca 1954. Historia i kulisy klanu Sheppardów. Dziwne okoliczności śmierci Marilyn Sheppard. Wyjaśnienia Shepparda na temat nieznanego intruza. Sypialnia pełna śladów krwi. Bezradność policji. Prawdziwe czy sfingowane obrażenie sżyi Shepparda. Jego przedwczesne przewiezienie do Kliniki Shepparda Coroner Cuyahoga-County. Dr Samuel S. Gerber. Światła i cienie pioniera północnoamerykańskiej medycyny sądowej. Menedżer i nauka. Przedwczesne podejrzenia wysunięte w pierwszej godzinie śledztwa. 162

19. Dr Lester Adelsen. Gerber i detektywi z Cleveland: Schottke i Gaveau. Chaos i samowola różnych placówek policji. Badania śladów krwi. Gerber i jego serolog Mary Covan. Henryk E. Dombrowsky, serolog policji Cleveland. Niezrozumiałe zlekceważenie śladów krwi znalezionych w pokoju zamordowanej. Jedyny wyjątek: poduszka Marilyn Sheppard. „Tajemniczy krwawy odcisk jakiegoś instrumentu chirurgicznego”. Motyw zbrodni: kochanka. Zuzanna Hayes. Ofensywa przeciwko Sheppardowi w „Cleveland Press”. Reakcja opinii publicznej na aresztowanie Shepparda 30 lipca 1954. 172

20. Braki wykształcenia obrońcy, Corrigana, w zakresie badania śladów. Jego zaniedbanie. Początek procesu Shepparda 18 października 1954. Opinia publiczna uważa, że oskarżenie jest słuszne. Ślady krwi na schodach. Skazanie Shepparda. 177

21. Paul Leland Kirk. Droga Kirka do profesury Katedry Kryminalistyki w Berkeley. Corrigan wzywa na pomoc Kirka. Oględziny pokoju, w którym doszło do zbrodni. Pierwsza rekonstrukcja zbrodni na podstawie śladów. Wnioski Kirka i jego opinia. Corrigan żąda rewizji wyroku. Sąd Apelacyjny i praca Kirka. Odmowa dokonania rewizji. 179

22. Niezadowolenie z powodu niskiego poziomu badania śladów krwi. Wysiłki w kierunku poprawy i odnowy. Sytuacja w Niemczech. Dr Otto Martin i metody pozwalające na badanie nawet nikłych śladów. Serolodzy — przeszkolenie w zakresie medycyny sądowej w nowo utworzonych laboratoriach Policji Kryminalnej. Berg, Thoma, Vogel, Schnug. Emil Weinig i szkoła Kockla. Pierwsze próby udoskonalenia metody Uhlenhutha. Maurice Muller w Lille. Żywica akacjowa. Poszukiwanie nowych dróg. Wykrycie czynnika Rhesus w Nowym Jorku i nauka o śladach krwi. Landsteiner, Wiener, Levine. R.R.A. Coombs w Cambridge i spożytkowanie testu Coombsa do wykrywania krwi ludzkiej. Próba rozwiązania problemów grupy krwi 0. Odkrycie roślinnych aglutynin skierowanych przeciwko czerwonym krwinkom grupy 0. Od Stillmarka i Renkonena do Prokopa i Reimanna. „Złotokap”. Zastosowanie do badań śladów krwi. S., Kidd, Kell, Lutheran, Levis. Nadal nie spełniony sen o oznaczaniu czynników krwi w śladach krwi. Perspektywy rozwiązania tego problemu. 187

23. 1 Maja 1958. Sensacyjna afera Jaccouda w Genewie i nauka o śladach krwi. Zamordowanie Karola Zumbacha, handlarza maszynami rolniczymi w Plan-les-Quates. Dochodzenie szefa policji Knechta i sędziego śledczego Moriauda oraz niedostateczne badanie sekcyjne przeprowadzone przez Navilla. Postrzały i rany klute. Zapomniano ustalić grupę krwi zamordowanego. Guzik od płaszcza. Andrzej Zumbach, listy anonimowe i podejrzenie rzucone na Piotra Jaccouda. Adwokat Jaccoud. Osobowość i kariera w Genewie. Odkrycie afery miłosnej z Lindą Baud. Karol Cornu. Odnalezienie marokańskiego sztyletu Jaccouda. Płaszcz z brakującym guzikiem. Ubranie i rower. Piotr Hegg, kierownik Kryminalno-Technicznego Laboratorium Policji w Genewie. Evolucja osobowości. Odkryte ślady krwi w czerwcu 1958. 195

24. Sytuacja medycyny sądowej w Szwajcarii. Rozwój w dziedzinie serologii. Wewnętrzne opory. Zacołanie Genewy. Dziwne przygody Hegga w dziedzinie określenia przynależności gatunkowej krwi. Rozstrzygające znaczenie przypadku morderstwa dokonanego przez Borickiego w 1958 r. Zamordowanie Francuza Jeana Gallanda w willi koło Genewy. Krew ludzka czy krew kury. Brak możliwości oznaczenia przynależności gatunkowej krwi w Genewie. Niezwykła droga Hegga do Eryka Undritza w Bazylei. 208

25. Życie i działalność hematologa Undritza. Jego zainteresowania mikroskopowym odróżnianiem krwi ludzkiej od zwierzęcej. „Kolorowy” świat leukocytów. Pierwsze spotkanie Undritza z plamami krwi. Odkrycie, że leukocyty zostają zachowane w plamach. Podróż do Fryburga. Poszukiwanie Uhlenhutha. Weyrich. Decydujący wpływ Undritza na Hegga. Daremne poszukiwania serologa, który zbadałby ślady krwi w przypadku Jaccouda. Undritz, Hegg i mikroskopowe badanie ludzkiej krwi. Wykrycie komórek wątroby w plamach krwi. Rana kluta w wątrobie Zumbacha. Ekshumacja zwłok zamordowanego i powtórzenie badania sekcyjnego. Dr Franz Obersteg. Wyjaśnienie błędów. Problem sztyletu. Pytanie bez odpowiedzi i zaniedbania. Aresztowanie Jaccouda 17 czerwca. Usiłowania samobójstwa i psychiczne załamanie. 218

26. Dalsze dzieje największego „cause célèbre” w historii kryminalistyki Genewy. Zagadki psychologiczne. Sprawdzenie badania śladów krwi Undritza

przez nowych ekspertów. Paul Moureau, Albert Alder, Erhard Bock. 27 kwietnia 1959. Historia spotkania w Bazylei. Zmiana nastawienia Moureau: „C’était merveilleux!” * Zastosowanie testu Coombsa po raz pierwszy w Szwajcarii. Potwierdzenie obecności krwi ludzkiej i komórek wątroby. Na granicy pewności. Oskarżyciel rekonstruuje przebieg zbrodni. Nie wyjaśnione wątpliwości i pozostawione luki. 227

27. Floriot. Proces przeciwko Jaccoudowi od 18 stycznia do 4 lutego 1960. Proces poszlakowy. Największe publiczne starcie między biegłymi w historii kryminalistyki. Eksperci obrony: Le Breton, Muller (Lille), Werkgartner, Maresch. Spóźnione zainteresowanie istotą badań Undritz. Czerwone i białe ciała krwi. Komórki wątroby i pomarańcze w Wogezach. Fiasko niewłaściwie przygotowanego ataku. Ocena przebiegu procesu. Wyrok. Ciągłe zapewnienia Jaccouda o swojej niewinności. 235

28. Początek dyskusji na temat badania śladów krwi. Ataki serologów sądowych przeciw Undritzowi. Sutermeister, walka o rewizję i przeciwko naukowym tezom dowodowym. Przeprowadzenie ścisłej kontroli i niepoważne reakcje. Berg, Schleyer, Fiori. Wyniki. Denerwujący, ostrzegający i pobudzający wpływ przypadku Jaccouda na rozwój i odnowę nauki o śladach krwi. Wprowadzenie nowych metod. Ouchterlony i mieszana aglutynacja. 243

29. 10 maja 1962. Przypadek Lindörfer w Reichelshofen w Południowych Niemczech. Okazja do wprowadzenia nowej metody. Dom bednarza na skrzyżowaniu państwowych szos B 24 i B 470. Bednarz Fryderyk Lindörfer i jego siostra Lina. Zniknięcie Liny Lindörfer. Pogłoski, oskarżenia i dochodzenie prowadzone przez placówkę bawarskiej policji kryminalnej z Ansbach. Nadinspektor kryminalny Heberger. Dochodzenie na wielką skalę i kielkujące podejrzenie. Narastanie antagonizmów w przeludnionym domu. Oświadczenie Lindörfera o nagłym wyjeździe siostry obcym samochodem. Pierwsze poszukiwania śladów w mieszkaniu Liny Lindörfer na poddaszu oraz włączenie Instytutu Medycyny Sądowej i Kryminalistyki w Erlangen. Lautenbach. 247

30. Szwed Ouchterlony z Göteborga i rozwój jego agarowo-żelowej metody precypitacyjnej, służącej do stwierdzenia obecności krwi zwierzęcej i ludzkiej. Hartmann i Tolliez. Szybkie rozpowszechnienie się tej metody w miejsce klasycznego testu Uhlenhutha. Odkrycie w Anglii testu „mieszanej aglutynacji” służącej do oznaczania grup i czynników krwi. Tajemnica komórek i przeciwciał. Coombs. Stuart S. Kind z Home Office Forensic Science Laboratory ** w Harrogate. Jego prace w 1960 r. Nowe doświadczenia Barbary Dodd — 1961. Serolodzy praktycy, Nickolls i Pereira. Budvary. Londyński test „mieszanej aglutynacji” służący do wykrywania znikomych śladów zostaje wprowadzony do światowej kryminalistyki. 252

31. Pierwsze poszukiwania śladów w domu Lindörfera przez Lautenbacha w dniu 29 sierpnia 1962. Chemiluminescencyjny spryskiwacz na ciemnym poddaszu. Świecenie pierwszych śladów. Zastosowanie nowych metod. Krew ludzka grupy A. Poszukiwania wyniku badania grupowego krwi zaginionej

* „to było cudowne”
 ** *Laboratorium Medycyny Sądowej Min. Spraw Wewn.*

Liny Lindörfer. Wykorzystanie jej bielizny. Niepowodzenia i rezygnacja prokuratury. Aktywność młodego urzędnika kryminalnego. Walenty Freund. Jego współpraca z Lautenbachem. Nowe poszukiwania śladów. Luminescencja „Ouchterlony” i „mixed-agglutination” skłaniają poddasze do „mówienia”. Makieta. Dramatyczne przesłuchanie Lindörfera. Załamanie psychiczne i przyznanie się do zamordowania siostry. Bezprzykładna historia usuwania zwłok. Problemy mrocznej duszy ludzkiej. Przykład możliwości kryminalistycznej nauki o śladach krwi na początku drugiej połowy dwudziestego wieku. Widoki na przyszłość. 257

II. ŚLADY W ZABRUDZENIACH ALBO ETAPY ROZWOJU CHEMII I BIOLOGII SĄDOWEJ

1. Southsea, 1882–1886. Arthur Conan Doyle i narodziny powieściowego detektywa Sherlocka Holmesa. Jego poprzednicy, Edgar Allan Poe i jego detektyw Dupin. Émile Gaboriau. Od „L’Affaire Lerouge” (1866) do „Les Esclaves de Paris” (1869). Naukowy sposób myślenia wkracza w powieść kryminalną dzięki Arthurowi Conan Doyle’owi. Dr Joseph Bell w Edynburgu jako wzór dla postaci Sherlocka Holmesa. Jego trafne medyczne wnioski. Sherlock Holmes, dr Watson i Baker Street. Lupa i chemia w literackiej Holmesowskiej interpretacji śladów. Bezpośredni wpływ na rozwój naukowej kryminalistyki w Europie. Sędzia śledczy Hans Gross i przerzucenie mostu od fikcji do praktycznej kryminalistyki. Epokowy *Podręcznik dla sędziów śledczych* * Grossa. Ślady w kurzu. 270

2. Rockenhausen w Palatynacie, 1908. Leśny spacer Margarety Filbert w dzień Wniebowstąpienia przez wzgórza Rockenhausen. Żandarmi Kall i Ott w akcji poszukiwawczej. Dzień 30 maja. Zwłoki kobiety bez głowy w leśnym rewirze Schelmenkopf. Falkenstein i jego mieszkańcy. Pierwsze zeznania świadków i wkroczenie prokuratury z Kaiserslautern. Sekcja zwłok. Prokurator Sohn jako zwolennik idei Grossa. Przesłanie odzieży zmarłej oraz innych rzeczy znalezionych na miejscu przestępstwa do chemika sądowego Georga Poppa we Frankfurcie 3 czerwca 1908. 278

3. Dojrzewanie Poppa jako pioniera naukowego tropienia śladów w kryminalistyce. Jego osobowość. Jego głośnie prace w południowo-zachodnich Niemczech na przełomie stulecia. Od chemii po botanikę. Sprawy Stafforst-Hudde w roku 1904. Badania śladów w sprawie Binkle. „Mikroskop jako detektyw.” Pierwsza wielka analiza śladów ziemnych w sprawie Laubach 1904. Możliwość porównania śladów ziemnych. Zdradzieckie cząstki ilitu i gliny. Pierwsze dochodzenia Poppa w sprawie Margarety Filbert i jego aktywne wkroczenie ze wskazówkami i propozycjami. Podejrzenie i anonimowe donosy przeciwko rolnikowi i robotnikowi fabrycznemu Andrzejowi Schlicherowi z Falkenstein. Historia kłusownika. Uwięzienie Schlichera 5 czerwca. Sędzia śledczy Seeberger. Bezskuteczne przeszukiwania domu. Kryjówka w ruinach zamku Falkenstein. Wykrycie karabinu i spodni Schlichera. Ślady krwi na jego ubraniu. Uparte nieprzyznawanie się do winy. Odświętne buty Schlichera. Popp proponuje 29 sierpnia analizę śladów ziemnych. Popp i komisarz policji

kryminalnej Daniel. Własnoręczne pobieranie próbek ziemi z miejsca znalezienia zwłok i ze wszystkich dróg, którymi Schlicher miał — jak twierdził — chodzić. Analizy Poppa. „Przemawiające” warstewki ziemi na butach. Od gęsih ekstrementów i szczątków roślinnych po porfir kwarcowy i czerwony piaskowiec. Wypreparowane włókna wełny. Rekonstrukcja wędrówek Schlichera w dniu Wniebowstąpienia. Obalenie jego zeznań. Zdradziecka leśna ziemia z miejsca znalezienia zwłok i zaprawa murarska z ruin zamku. Opinia Poppa z 30 listopada. Schlicher nie przyznaje się do winy aż do procesu w roku 1909. Zeznanie uzupełniające. Popp jako prekursor diagnozy śladowej. Problem włosów-śladów. 28

4. Paryż 18 lipca 1909. Przykre następstwa święta narodowego. Dom przy Boulevard Voltaire nr 1 i zajścia w południe 18 lipca. Znajomość Alberta Oursela z Żermeną Bichon. Losy dziewczyny z prowincji. Zagadkowe okienko w poczekalni Oursela. Dochodzenia Carpina. Zeznania dozorczyńi o dziwnej pani Angeli. Ogólna sensacja w Paryżu. Wkroczenie szefa Sûreté. Hamard, rozwój i charakter. Balthazard. Jego znaczenie jako medyka sądowego. Badania patologiczno-przyrodnicze. Włosy w dłoni zmarłej. 294

5. Rozwój kryminalistycznego badania włosów do roku 1909. Pani von Mazel. Włosy w jaskini Warsin (1861). Artykuł Richarda Pfaffa: *Włosy ludzkie i ich znaczenie fizjologiczne, patologiczne i sądowe* (1869). Oesterlen w Tybindze. Taylor. Rudolf Virchow (1884). Jaume. Waldeyer. Edward von Hofmann i badanie włosów. Stan badań do przełomu stulecia. Włosy zwierzęce i włosy ludzkie. Problem indywidualnych cech charakterystycznych. Kora, rdzeń, przekrój, pigmenty włosów. Teresa Pucher. Doświadczenia lekarza powiatowego Haasego. Możliwości, oczekiwania i granice. 301

6. Prace Balthazarda i jego asystentki Lambert. Włosy kobiece jako ślad po morderczyni. Metodyka dalszego badania. Czarne i blond. Wyrwany kosmyk włosów. Dalszy ciąg dochodzeń policyjnych. Znajomości Żermeny Bichon. Ślad prowadzący w kierunku Luizy Roselli Rousseau. Jej przeszłość jako pani Bosch. Henri Martin i jego kochanka. Przesłuchania przez Hamarda i sędziego śledczego Hastronga. 306

7. Balthazard porównuje włosy wyrwane z włosami madame Dessignol. Rewizja w domu przy Boulevard Belleville. Odkrycie odzieży „Angeli”. Balthazard pobiera próbki włosów od Luizy Roselli Rousseau. Porównanie z włosami zamordowanej. Uwięzienie Rousseau 22 lipca. Aresztowanie Martina jako pasera. Przesłuchanie i przyznanie się do winy. Historia i kulisy zbrodni. Wyjaśnienie pozostałych zagadek. Wyrok z 9 lutego 1910. Widoki na dalszy rozwój kryminalistycznego badania włosów. 312

8. Marzenie Edmunda Locarda w Lyonie. Uczeń Lacassagne’a. Wyznaje, że jest pod wrażeniem Conan Doyle’a. Georges Dressy. Émile Villebrun. Podróż Locarda dookoła świata i założenie pierwszego laboratorium policyjnego w Lyonie w roku 1910. Etablissement na poddaszu. Pomiedzy Bertillonem a rozwojem właściwej naukowej kryminalistyki. Pomyśl badania kursu. Banda fałszerzy pieniędzy. Brun, Ceresk i Latour. Dowód dzięki obecności pyłu antymonu, cyny i ołowiu w ich ubraniach. 1941. Émile Gourbin i jego przyjaciółka Marie Catelle. Locard wykonuje analizę pudru pod paznokciami

Gourbina. System i praktyka Locarda w dziedzinie kryminalistycznego badania kurzu do roku 1920. Pojawia się Holender van Ledden-Hulsebosch. Aptekarski syn z kryminalistycznymi zainteresowaniami. Wynalezienie kryminalistycznego odkurzacza. Dr Albert Schneider w Berkeley. Literacki wzór angielskiego autora powieści kryminalnych R. Austina Freemana. Jego bohater dr Thorn-dyke w Kings Bench Walk. Podobieństwa do Sherlocka Holmesa. Badania kryminalistyczne Thorndyke'a za pomocą odkurzacza w *The Anthropologist at Large**. Młody August Brüning. Tak samo — od aptekarza do kryminalistyka. Na przełomie stulecia w Genewie, Zurychu i Fryburgu. Authenrieth i przeżycie Brüninga w sprawie Laubach. Jako asystent Poppa. 1913: „Chemik do celów kryminalno-policyjnych”, Berlin, Alexanderplatz. Brüning w Lyonie. Jego badania kurzu po pierwszej wojnie światowej. Paser Paul Markowitz. Ujawnienie, które zawdzięczał pyłowi krzemionkowemu z wyłamanych szaf pancernych. Złodzieje drutu telefonicznego z Berlina. Schalluk. Pył miedziany na ich rękach. 1923: Pierwiastki-wskaźniki Brüninga. 320

9. Paryż 1924. 8 czerwca o świcie. Pakiet w Lasku Bulońskim. Nieznajomy w koszuli, spodniach i butach. Oddzielnie zapakowane części odzieży: marynarka, kamizelka i kapelusz słomkowy. Brygadier Riboulet prowadzi dochodzenie. Gaston Edmond Bayle. Droga Bayle'a na stanowisko szefa założonej przez Bertillona Service d'Identité Judiciaire** w Paryżu. Osobowość i charakter. Jego znaczenie jako pioniera w sądowej chemii i biologii. Modernizacja jego laboratorium. Spektrografia. Promienie ultrafioletowe. Spektrofotometria. Badanie sądowo-medyczne. Oryginalna postać dra Paula. Transport odzieży do laboratorium Bayle'a w Pałacu Sprawiedliwości. Identyfikacja zwłok. 332

10. Woźny biurowy nazwiskiem Louis Boulay. Jego praca w firmie „Bernier et Nielsen”. Kupony zakładów pod poduszką na jego krześle. Zeznania świadków o jego namietności do totalizatora. Wygrane przed jego zniknięciem. Pewien handlarz wina i zarazem nielegalny bukmacher podejrzany o morderstwo. Pierwsze wyniki analizy Bayle'a. Piasek, trociny, ziarenka węgla i pył węglowy we włosach i odzieży Boulaya. Owady na jego koszuli. Zidentyfikowane jako chrząszczyki i skorupiaczki, żyjące tylko w zupełnej ciemności. Wniosek, że Boulaya zamordowano w jakiejś piwnicy. Riboulet na śladzie „piwnicznego mordercy”. Śledztwo do listopada 1924. Poszlaki wiodą ku dozorczy Teissierowi przy rue Mogador 30. Jego zajęcie dodatkowe jako bukmachera. Piwnice przy rue Mogador. Pierwsze przesłuchania. Potwierdzenie kontaktów z Boulayem. Oskarżenie. Wyparcie się winy. Dalsze wyniki badań Bayle'a. Mikroanaliza kurzu z ubrania Boulaya. Antracyt. Częsteczki kamienia szlifierskiego. Trociny z drzewa sosnowego i dębowego. Strzępki papieru z celulozy słomianej. Zielone włókienka wełny. Częsteczki barwnika rodaminu. 338

11. Bayle w piwnicach przy rue Mogador. Poplamione krwią kamienne schody i dalsze pomieszczenia piwniczne Teissiera. Trociny, antracyt, ziarenka kamienia szlifierskiego. Deska pomalowana rodaminą. Częstki pudła tekturowego. Zabezpieczenie całego kurzu z podłogi. Badania porównawcze w Pałacu Sprawiedliwości. Pełna zgodność śladów. Klucz do trzeciej piwnicy. Odkrycie owadów piwnicznych i zielonych włókien wełny. Znaleźiska bakteriologiczne

* *Antropolog na wolności*
 ** *Sądowa Służba Rozpoznawcza*

w skrzyni na węgiel i ich porównanie z grzybkami znalezionymi na marynarce, kamizelce i kapeluszu zamordowanego. Podarty bilet z metra, znaleziony przy przesiewaniu kurzu piwnicznego. 345

12. Zakończenie śledztwa i początek procesu o morderstwo przeciwko Teissierowi. Prokurator Chartron i jego naukowa konstrukcja poszlak. Uporczywe wypieranie się Teissiera. Jego zasądzenie na dziesięć lat więzienia. Dalsze tendencje rozwojowe badań kurzu. Zamordowanie Bayle'a 16 września 1929. Morderca Philipponet i jego zemsta na Bayle'u. Rzekome ostrzeżenie Locarda. 350

13. Londyn, 14 grudnia 1931. Rodzina Page i Vera Page, 22, Blenheim Crescent. Pomiędzy Shepherd's Bush, Holland Park, Wormwood Scrubs i Harrow Road. Nadinspektor Cornish. 16 grudnia. Co znalazł mleczarz w ogródku przed pewnym domem przy Allison Road. Kres życia Very Page. Spilsbury. Szczególne odkrycia. Podejrzana suchość odzieży mimo silnego deszczu. Ślady węgla i łoju ze świec. Zgubiony opatrunek z palca w zgięciu łokcia. Wielka akcja Scotland Yardu. Ostatni, który widział Verę Page przy życiu. Poszukiwania człowieka, który 14 grudnia nosił opatrunek na palcu. Roche Lynch przeprowadza badanie opatrunku. Ślady ropiejącej rany oraz kontaktu z amoniakiem. Materiał opatrunkowy. Droga do Percy Orlando Rusha. Pralnia Whiteleya. Rana na palcu Rusha. Zagadka zgubionego opatrunku. Zawodowy kontakt Rusha z amoniakiem. Ślady świec w mieszkaniu Rusha. Jego piwnica na węgiel. Spotkania Rusha z Verą Page. Badania porównawcze Lyncha na opatrunku z palca i na materiale opatrunkowym z mieszkania Rusha. Brak zgodności. Czy Rush używał jeszcze innego materiału opatrunkowego? Niewiarygodne wypowiedzi Rusha o tym, co robił 14 grudnia. Przesłuchanie przez koronera Oddie'ego 10 lutego 1932. Ostatnie próby skłonienia Rusha do wypowiedzi na temat materiału opatrunkowego. Rezygnacja i uwolnienie Rusha przez ławę przysięgłych. „We find an open verdict of murder against some person or persons unknown”*. Wzburzenie z powodu takiego rozstrzygnięcia. Wskazanie na znaczenie kryminalistycznego badania tekstyliów. Również i tutaj początki u Hansa Grossa. Nici, przędze, sposoby tkania. Barwienie. Look i Türkel. Doświadczenia Bayle'a nad indywidualnymi cechami tekstyliów. Odciski kolan Paula Paqueta. Ślad po cerowaniu. Zniknięcie gońca bankowego Depreza w Paryżu. Błąd tkacki na pewnej chustce do nosa w czerwone paski. 353

14. Seaforth koło Liverpoolu 1940. Dr James Brierley Firth, dyrektor North Western Forensic Science Laboratory** w Preston. Droga chemika z powołania do policji. Zaalarmowanie w nocy z 2 na 3 listopada 1940. Podczas burzy do Seaforth. Bunkier przy moście na Brook Vale. Śmierć Mary Hagan. Pierwsze akcje Constabulary Lancashire. Przybycie Firtha. Wyniki oględzin lekarskich dra Bradleya. Śmierć przez uduszenie. Czas zgonu. Badanie miejsca zdarzenia przez Firtha. Lista jego ustaleń. Zlepiony brudem materiał opatrunkowy. Powrót Firtha do Preston i jego badania laboratoryjne. Ustalenie, że opatrunek na palec jest pochodzenia wojskowego. Sposoby tkania. Obecność acriflaviny i maści cynkowej. Osobliwe przebicie jednego brzegu tkaniny. Dalsze dochodzenia Floyda i Gregsona. Ślad prowadzący do Samuela Morgana. Dwu-

* „Stwierdzamy, że morderstwo popełnił nieznany sprawca lub też nieznani sprawcy.”

** Północno-zachodnie Laboratorium Kryminalistyczne

dziesięcioośmioletni żołnierz irlandzki z Seaforth-Barracks. Półmrok. Oddalenie się od oddziału. „Royal Hotel” w Seaforth. Spotkanie Morgana ze szwagrem Shawem i jego bratem Francisem 2 listopada wieczorem. Krwawiący prawy kciuk Morgana. Historia skaleczenia w dniu 31 października. Wojskowy materiał opatrunkowy w posiadaniu Mildred Morgan. Przeniesienie do Preston. Badania porównawcze Firtha. Zgodność sposobu tkania oraz obecności acriflaviny i cynku. Pomimo to: poszukiwanie cech specyficznych. Osobliwe dziurki ścięgu. Włączenie w badania Ronalda Crabtree z firmy włókienniczej Vernon and Co. Właściwości „brzegów” tkackich. Ustalenie pochodzenia opatrunku na palec. Aresztowanie Morgana 13 listopada w Streatham. Częściowe przyznanie się przezeń do winy 16 listopada w obecności Floyda i Ramsdena. Odwołanie i próby ratowania sytuacji przez klan rodzinny. Proces przeciwko Morganowi w lutym 1941. Sprawozdanie Firtha na temat porównania tekstyliów. Skazanie Morgana. Wykonanie wyroku w Walton Goal 4 kwietnia. Reperkusje sprawy Hagan po zakończeniu drugiej wojny światowej. Rozwój oddziałów biologicznych i laboratoriów policyjnych. Potężny rozwój wieku przemysłowej produkcji masowej i jej oddziaływanie na kryminalistyczne badanie tekstyliów. Masowe materiały włókiennicze i włókna sztuczne. Gdzie tkwią cechy indywidualne? Chmury i problemy na horyzoncie. Świat techniki stawia chemię sądową wobec nowych zadań. 362

15. Quebec 1949. Patrick Simard i upadek kanadyjskiego samolotu komunikacyjnego DC 3-D 280 nad przylądkiem Tourmente na północ od rzeki Św. Wawrzyńca. DC 3 i jego dwudziestu trzech pasażerów. Alarm z miejsca wypadku. Wyjazd i przybycie specjalnej komisji. M.F.M. Francis z Canadian Pacific Air Lines. Wykluczenie nieszczęśliwego wypadku z naturalnej przyczyny. Eksplozja w lewej przedniej bagażowni. Przypuszczenie, że wieziono walizkę z materiałem wybuchowym. Włączenie się Royal Canadian Mounted Police *. Historia i możliwości Mounties ** w roku 1949. Naukowo-kryminalistyczne instytucje Kanady. L'Institut de Médecine Légale et de Police Scientifique *** w Quebec City. Komisja Śledcza: Bélec, Houde, Guillemette, Matte, Belanger, Perreault i Deloson. 371

16. Daremne sprawdzanie polis ubezpieczeniowych. Podejrzany pakiet. Albert Guay i jego żona Rita, która zginęła w katastrofie. Marie-Ange Robitaille. Ślad wiodący do Marguerite Pitre. Poszlaki wskazują na Guaya. 376

17. Franchère Pépin, Bernard Péclet i próba zrekonstruowania ładunku wybuchowego i zapalnika ze szczątków bagażowni. Historia rozwoju materiałów wybuchowych i kryminalistyczno-chemicznych badań tych materiałów. Od skrzynki z prochem do eksplozji parowca „Mozel” w roku 1875. Od odkrycia nitrogliceryny w roku 1847 przez wyrób dynamitu aż do wybuchowych nitrozwiązków drugiej wojny światowej. Środki inicjujące. Badania materiałów wybuchowych przez Georga Poppa, 1907–1910. Wyścig między producentami materiałów wybuchowych i chemią sądową. Żmudne poszukiwania śladów materiału wybuchowego na ścianach bagażowni i na bagażach. Wykrycie

* Królewska Kanadyjska Policja Konna
 ** „Konni” (popularny skrót)
 *** Instytut Medycyny Sądowej i Kryminalistyki

żelatyny wybuchowej. Zapalnik miedz-azydek ołowiu. Bateria „Everready” jako część zapalnika. 381

18. Kontynuacja dochodzeń w Quebec. Marguerite Pitre i zakup żelatyny wybuchowej. Aresztowanie Alberta Guaya. Nadawca podejrzanego pakietu. Najbardziej sensacyjna sprawa Kanady od lat. Namiętna miłość Guaya do Marie-Ange Robitaille. Motyw „morderstwa lotniczego” na żonie. Brat Marguerite Pitre G n raux Ruest i jego rola przy konstrukcji maszyny piekielnej. Jego warsztat przy St. Francis Street. Rewizja domowa prowadzona przez P pina i P cleta. Odkrycie zdradzieckiej tektury falistej. Ślady sprawdzania zapalnika elektrycznego. Początek procesu o morderstwo przeciwko Guayowi 23 lutego 1950. Skazanie Guaya. Zeznania oraz oskarżenia przeciwko współnikom. Wyroki na Ruesta i Marguerite Pitre. Przyznanie się Ruesta: „Wnioski biegłych były słuszne”. Publikacja P pina i P cleta na temat ich pracy w „Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science”. Rozpowszechnienie kryminalistycznych badań materiałów wybuchowych na świecie po drugiej wojnie światowej. Praca P pina jako przykład rozwoju chemii sądowej w „młodych krajach”. Niezależność od Europy. Drugi przykład — Australia. Kapitałny przypadek wzorcowy rozwoju i znaczenia botanicznej nauki o śladach w dziedzinie biologii sądowej. 387

19. Sydney 1960. Przedmieście Bondi. Rodzina Bazila i Fredy Thorne. „Opera House i Lottery” i wygrana Thorne’a w kwocie 100 000 funtów. Zniknięcie ośmioletniego Graeme’a Thorne’a w drodze do szkoły na O’Brien Street 7 lipca. Zaalarmowanie policji Bondi. Pierwszy telefon porywacza. „Żądam 25 000 funtów”. „Jeśli nie dostanę pieniędzy, nakarmię nim rekiny”. Drugi i ostatni telefon i włączenie się do akcji policji kryminalnej z Sydney. Historia i sytuacja australijskiej policji kryminalnej. Criminal Investigation Branch w New South Wales. Delaney i Windsor. Brak doświadczenia w dziedzinie dochodzeń przeciwko porywaczom dzieci. Detektyw sierżant Freeman. „Manhunt”. Nadzwyczajne wzburzenie opinii publicznej i apel premiera. Odkrycie tornistra Graeme’ego. Foley i centrala informacji. Napływ fałszywych informacji. Wskazanie niebieskiego fforda 1955. Kontrola 5000 wozów. Brian Doyle i Jack Bateman. Drogi właściwe i mylne, fantaści i szantażyści. Odkrycie Graeme’a 16 sierpnia. Jego śmierć. 396

20. Seaforth. Detektyw sierżant Alan Clarke z Scientific Investigation Bureau* w Sydney. Rozwój naukowej kryminalistyki w Australii. Sytuacja w New South Wales, Tasmanii, Queensland, Western Australia, Victoria, South Australia i w Australian Capital Territory. Clarke i jego ludzie na miejscu znalezienia zwłok. Koc. Ślady ziemi. Podejrzone szczątki roślinne. Włosy i grzybki. Początek największej serii naukowych badań w Sydney. Współpraca z państwowymi laboratoriami i instytucjami uniwersyteckimi. 404

21. Cramp, badania włosów i stwierdzenie sierści pekińczyka. Whiteworth i odkrycie czerwonej zaprawy wśród śladów ziemnych. White i ustalenie czasu zgonu na podstawie wzrostu grzybków na butach Graeme’a Thorne’a. Joyce Winifred Vickery i początek badania śladów botanicznych. Rozwój i możliwości

interpretacji śladów botanicznych do roku 1960. Początki Grossa. „Botaniczne przygody” Poppa z lat 1904–1924. Maurer. Mieger. Morderstwo na burmistrzu Heidelbergu. Od pyłu z siana do szczątków liści leszczyny. Napad na Southern Pacific Express 11 października 1923. Szpilki świerkowe Oskara Edwarda Heinrichsa. Ślady d'Autremont. Anibal Almodovar i śmierć jego żony w Central Park w Nowym Jorku w listopadzie 1942. Gatunki trawy *Plantago lanceolata-panicum dichotomiflorum* w nalotach na wyłogach spodni Almodovara. Te same gatunki traw tylko w Central Park. Nad „Morzem Haarlemu”. O pewnym badaniu śladów botanicznych w Afryce Wschodniej. Kenia, 24 sierpnia 1945. Zagadkowa śmierć Józefiny Aston. Czarny kierowca Taracithio z General Transport Company w Nairobi. Algi z rzeki Ngong. Badania botaniczne w sprawie Thorne'a. Ustalenie części roślin, które nie pochodzą z miejsca znalezienia Graeme'a Thorne'a. Osobliwe występowanie razem *Cupressus glabra* i *Chamaecyparis pisifera*. Planowe wykorzystanie badań biologicznych. Poszukiwania domu z czerwoną zaprawą murarską i *Cupressus glabra* oraz *Chamaecyparis pisifera* w ogrodzie. Odkrycie z 3 października. Dom przy Moore Street 28 w Clontarf. Były właściciel domu. Osobliwe czynności Stephen'a Leslie Bradleya 7 lipca. Ford 1955 Bradleya. Pierwsze zetknięcie się policji ze sprawcą 24 sierpnia w toku kontroli samochodów. Przeprowadzka Bradleya z Clontarf do Manly. Jego wytęczenie z kręgu możliwych podejrzanych. Druga poszlaka wskazująca na Bradleya 26 września. Clarke i naukowcy w Clontarf. Odkrycia w garażu i ogrodzie i wyniki badań porównawczych. Poszukiwanie Bradleya. Jego zniknięcie. Sprzedaż całego majątku. Wyśledzenie jego forda. Zdradziecki bagażnik. Nowe badania porównawcze. Zgodność śladów botanicznych. Pekinczyk w Rushcutters Bay. Pewność. Sprytne przygotowana ucieczka Bradleya i jego rodziny na statku „Himalaya”. Jego aresztowanie w Colombo 10 października. Walka o ekstradycję. Pierwsze przyznanie się w czasie lotu do Sydney. Awanturka historia pewnego węgierskiego emigranta. Od Istvána Baranyego do Stephen'a Bradleya. Proces od 20 do 29 marca 1961. Odwołanie i sieć kłamstw. Vizzard i daremna walka przeciw zabezpieczonym śladom botanicznym. Skazanie Bradleya. Australijscy kryminaliści i dokonany przez nich postęp w badaniu śladów botanicznych. Sierżant F.B. Cocks. „Taxonomy and Plant Ecology in the Field of Forensic Science”. Emancypacja państw neutralnych. 412

22. Szwajcar Mac Frei-Sulzer, Zurych. Droga od biologa i nauczyciela do kierownika naukowej służby policji miejskiej Zurychu w roku 1949. Odkrycie metody taśmy klejącej przez Sulzera. Usystematyzowanie nauki o mikrośladach i jej dostosowanie do dziedziny masowej produkcji przemysłowej. Sztuczne włókna tekstylne. Opracowanie nowej metody odnajdowania indywidualnych śladów. Od mikroskopu polaryzacyjnego przez mikroskopię w podczerwieni i strukturalną analizę rentgenowską do chromatografii cienkowarstwowej. Szkoła Frei-Sulzera. Rozpowszechnienie jego pomysłów po roku 1950. E.P. Martin i Laboratorium Kryminalno-Techniczne w Bazylei. Przyczynki Martina do rozróżniania barw włókien tekstylnych. Niezmierne morze odcieni barwnych. Ślady włókien tekstylnych około roku 1960. 421

23. Kahl w północnej Bawarii, wrzesień 1963. Jezioro Kahl, ośrodek campingowy i przylegające obszary leśne. Śmierć starszej pani poszukującej grzybów w dniu 11 września. Czynności urzędu policji kryminalnej Bawarskiej Policji Krajowej w Aschaffenburgu. Rohden i Lang. Błędna ocena przyczyny

śmierci Marii Flosky. Wkroczenie prokuratury państwowej i jej prośba do Bawarskiego Krajowego Urzędu Kryminalnego o przejęcie sprawy Flosky. Rozwój bawarskiej policji krajowej i Krajowego Urzędu Kryminalnego po drugiej wojnie światowej. Sprawa dra Prauna i plany reorganizacyjne prezydenta Kraussa. Mohr i Degen. „Mieszana komisja” i początek pracy w Kahl 14 września. Sporządzenie odcisków z dłoni zmarłej na taśmie klejącej, gdy zwłoki leżały już w kaplicy cmentarnej we Frankfurcie. Przesłanie do laboratorium Krajowego Urzędu Kryminalnego. Ustalenie mikroskopijnych resztek włókien tekstylnych. Apaszka z tureckim wzorem. Czy należała do zmarłej, czy do mordercy. Poszukiwania na dużą skalę. Podobieństwo do morderstwa dokonanego za pomocą apaszki w parku pałacowym w Bayreuth. Maria Budin. Falszywe ślady. Skupienie uwagi na drogi w rewirze leśnym i na ruch w dniu 11 września między godziną 16 i 17. Świadek Hock i droga ucieczki na północ. Sprawdzenie wszystkich recydywistów i podejrzanych o przestępstwa przeciw obyczajności. Anton Flittner, czyli historia zmysłowego zbrojnika. Przysłuchanie Flittnera, luka w jego alibi i niemożność dowiedzenia mu winy. Skonfiskowanie odzieży Flittnera. Przekazanie odzieży Marii Flosky, Antona Flittnera oraz apaszki do laboratorium w Monachium. Pełne napięcia oczekiwania. Historia i znaczenie Kryminalno-Technicznego Oddziału Krajowego Urzędu Kryminalnego.

427

24. Robert Heindl. Franz Meinert. Hans Schneider. Od „zbioru flaszek” w roku 1946 do nowoczesnego laboratorium. Walter Specht. Steffen Berg. Organizacja. Dom przy Türkenstrasse i jego katastrofalna ciasnota. Oddział medyczno-biologiczny w momencie nadejścia odzieży z Kahl. Dr Röhm, biolog. Daremne poszukiwania przeszczepionych włókien. 14, 16 i 18 października. Wciąż jeszcze rozczarowania. Przypuszczenie Röhma, że niebieskie i niebieskofioletowe włókna bawełny na rękach zmarłej mogą pochodzić z jakiejś koszuli. Zabezpieczenie koszul Flittnera 19 października. . . .

437

25. Pierwsza wieść o sukcesie z 26 października. Zielone włókno z tworzywa sztucznego na dłoni Marii Flosky odpowiada włóknu ze spodni Flittnera. Zbieżność tej wiadomości ze sprostowaniem zeznania świadka z Kahl. Rencista Hock i rowerzysta, który 11 września powiedział „dzień dobry”. Aresztowanie Flittnera i przesłuchanie 26 października. Brakujące pół godziny. Uparte wypieranie się Flittnera. Walka o areszt i dalsze czekanie na wyniki badań z Monachium. Obronca Imhoff i apaszka. Degen w poszukiwaniu dalszych śladów. Koszyczek na robótki Marii Flosky. Czy ona jednak nie miała przy sobie apaszki? Samotnie stojąca sosna na miejscu przestępstwa. Odbitki na taśmie klejącej zdjęte z drzewa. Praca Röhma do 6 listopada. Alarmująca wiadomość o jego ustaleniach. Niebieskie i niebieskofioletowe włókna na dłoni zmarłej oraz te, które zdjęto ze sosny, pochodzą z jednej z koszul Flittnera. Włókna z apaszki w tym samym koszyczku. Decydujące przesłuchanie Flittnera 9 listopada. Zapoznanie oskarżonego z wynikami badań włókien. Jego nagle pierwsze przyznanie się. Rekonstrukcja morderstwa w dniu 11 listopada. Historia i przebieg morderstwa. Skazanie Flittnera w maju 1963. Znaczenie sprawy dla nauki o mikrośladach włókien tekstylnych.

442

26. Nadejście pierwszej wiadomości o północnoamerykańskich doświadczeniach z zastosowaniem energii atomowej w kryminalistyce. Edmundston, New Brunswick, 13 maja 1958. Kanadyjskie miasteczko na granicy Stanów Zjed-

noczonych. Ostatnie godziny Marii Gaetane Bouchard. „Nastolatki” i ich przyjaciele. Telefoniczna akcja poszukiwawcza Wilfrida Boucharda. Na drugim brzegu rzeki Św. Jana. Madawaska w stanie Maine. „Mały ruch graniczny”. John Jacob Vollman. Nocne wezwanie na pomoc policji z Edmundston. Royal Canadian Mounted Police. Konstabl Latour. Gauthierowie i poszukiwania na zwirowisku przy Boucher Office Road. Znalezienie martwej Gaetane. Wielki alarm. Zabójstwo za pomocą ciosów noża. Ślady opon. Konstabl Esau. Sekcja we Fredericton. Ciemnobrązowy włos w dłoni zmarłej. Kapral Gongas. Przewiezienie włosa i kilku próbek włosów Gaetane do laboratorium RCMP w Sackville. Sytuacja kanadyjskich laboratoriów policyjnych w roku 1958. Chemiczka Rolande André Rouen. Utrzymanie w tajemnicy odkrycia włosa. Praca dochodzeniowa Royal Canadian Mounted Police 14 maja. Fedot, Quintal, Esau na śladzie mordercy. „Sauci's Lunch.” Kawałek „Caramilk”. Popołudniowa jazda do domu Blanche Arsenault i Marcelle Gaudreau z Vollmanem. Spostrzeżenia farmera Bosse. Opalony młody człowiek w zielonym pontiacu. Włączenie się policji państwowej z Maine. Otis N. Labrée. Ślad prowadzący do Johna Jacoba Vollmana w Madawaska. Życie „jedyne” syna. Zielony pontiac przed „St. John Valley Times”. Aresztowanie Vollmana wieczorem 14 maja. Przesłanie próbki włosów Vollmana do Sackville. Dalsze przekazanie całości badań włosów do laboratorium RCMP w Ottawie. Konstabl Kerr i analiza włosów. Rozwój od roku 1909. Postępy i rozczarowania. 448

27. John Glaister z Kairu. Teodor Lochte i jego *Atlas włosów ludzkich i zwierzęcych* (1934). Odpowietrzenie kanalika rdzeniowego włosa. Alan R. Moritz. Kneberg. Udoskonalone rozeznanie w dziedzinie włosów zwierzęcych. Narastająca problematyka porównywania włosów ludzkich. Im lepsze rozeznanie, tym większe wątpliwości. U kresu możliwości mikroskopu. Szukanie nowych dróg. Kirk i współczynnik załamania. Berg i wytrzymałość na rozerwanie. Apel Kirka o objęcie analizą pierwiastków śladowych we włosach. Nadzieja na różnorodność ich kombinacji u różnych ludzi. Laboratorium RCMP w Ottawie i próba zastosowania energii atomowej do badań włosów. Początki neutronowej analizy aktywacyjnej w Danii (1936). Zasada. Olbrzymi rozkwit po wojnie. Griffon w Paryżu. Lenihan w Glasgow. Pierwsze zastosowanie NAA w kryminalistyce. Oznaki zatrucia arsenem we włosach. Mason-Rooke z laboratorium RCMP. 456

28. Dr R. E. Jervis w Chalk River i kanadyjskie eksperymenty w dziedzinie badań włosów za pomocą NAA (1955). Wielkie nadzieje. Konstabl Kerr jedzie z włosem z dłoni Gaetane i z porównawczymi włosami Vollmana do Chalk River. Pomiar promieniowania beta w sierpniu 1958. Zgodność próbek włosów. Oskarżenie przeciwko Vollmanowi. 460

29. Początek procesu o morderstwo w Edmundston 4 listopada 1958. Vollman zasłania się utratą pamięci. Dawne badanie psychiatryczne z powodu „trudności w kontaktach z kobietami”. Alma Crowder i William D. Mackintosh przedstawiają wynik badań włosów przed sądem. Neutronowa analiza aktywacyjna wzbudza sensację. 468

30. Gazety mówią o takiej pewności metody, „która odpowiada pewności odcisku palca”. Częściowe przyznanie się do winy Vollmana. „Nieprzytomna

namiętność". Wyrok. Przejęcie kryminalistycznej NAA przez Stany Zjednoczone. Guinn i Forensic Activation Analysis Group* w General Atomic Division w San Diego. R. H. Pinker. Schlesinger, Pro i Hoffman z laboratorium US-Internal Revenue Service** w Waszyngtonie. Zastosowanie do badań śladów prochu, lakierów, ziemi oraz narkotyków. Coraz bardziej przesadne wyobrażenia wśród społeczeństwa. Przeniesienie Jervisa z Chalk River na uniwersytet w Toronto. Laboratorium prokuratora generalnego prowincji Ontario i jego dyrektor Ward Smith. Program badań na dużą skalę nad neutronową analizą aktywacyjną włosów z 750 osobami objętymi doświadczeniami w latach 1960-1963. A. K. Perkins. Wniosek, że wyobrażenia i oczekiwania z roku 1958 były zbyt jednostronne. Rozeznanie komplikacji zachodzących przy badaniach neutronową analizą aktywacyjną takich żyjących elementów, jak włosy. Problem oczyszczania od zewnętrznych naleciałości. Konieczność przestrzegania licznych odrębności. Publikacja Jervisa i Perkonsa *Hair Individualization Studies****. Ich ostrzeżenia przed bezkrytycznym stosowaniem i wezwanie do prowadzenia dalszych badań. 471

31. Manchester, New Hampshire, 13 stycznia 1964. Morderstwo na Pamelii Mason. Oferta dla „baby-sitter” z pralni w South Main Street. Męski głos w telefonie. Zniknięcie Pamelii 13 stycznia wieczorem. Śnieżycy. George Charland i odkrycie martwej Pamelii Mason przy Interstate Route 93. Policja Manchesteru i wkroczenie policji stanowej New Hampshire. Przypomnienie nie wyjaśnionej sprawy Sandry Valade z lutego 1960. Badania na miejscu przestępstwa. Orzeczenie patologów Milтона Helperna i Manuela A. Villaverde. Uderzenia nożem i dwa postrzały. Możliwość przestępstwa przeciwko obyczajności. Porucznik Durfee i zabezpieczenie śladów. Pociski, włókna tekstylne, ślady ziemi i włosy. Doyon i Leclerc, Glennon i McBain. Dorothy Maheu i pierwsze podejrzenie skierowane na roznosiciela pieczywa Edwarda H. Coolidge’a 28 stycznia. Seames Drive. Niejasne zachowanie się Coolidge’a 13 stycznia. Wykrycie usiłowań Coolidge’a, który próbował stworzyć sobie fałszywe alibi na wieczór 13 stycznia. Sprzeczności. Pontiac Coolidge’a w pobliżu miejsca przestępstwa. Trzy karabinki Coolidge’a. Wydanie czwartego karabinka przez Mrs Coolidge. Podejrzenie, że mordercze pociski pochodzą z tego karabinka. Dalsze dochodzenia i włączenie do badań Naukowego Laboratorium Kryminalnego Uniwersytetu Rhode Island. Dr Harold Harrison. Harrison i sprawa Nelson-Martineau. Zgodność pocisków dowodowych z porównawczymi pochodzącymi z karabinka. Próba wykazania cielesnego i przestrzennego zetknięcia Coolidge’a z Pamelą Mason przez stwierdzenie zgodności pierwiastków śladowych w odzieży zmarłej i podejrzanego. Wątpliwe znaczenie odkurzania pontiaca Coolidge’a. Ślady włosów. Przestarzałe, wadliwe metody porównawcze. Starania Harrisona o zastosowanie neutronowej analizy aktywacyjnej. Piętnaście włosów. Przypomnienie sprawy Bouchard. List Harrisona z 17 sierpnia do H. Warda Smitha, dyrektora Attorney General’s Laboratory**** w Toronto. 477

* Sądowy Zespół Analizy Aktywacyjnej

** Krajowa Służba Skarbowa Stanów Zjednoczonych

*** Badania nad indywidualizacją włosów

**** Laboratorium Prokuratury Królewskiej

32. Zalecająca ostrożność odpowiedzi Smitha z 20 sierpnia. Wyniki dalszych prac Jervisa, Perkonsa i Kerra w dziedzinie porównywania włosów. Zlekceważenie ostrzeżenia. Osiągnięcia Pro i Hoffmana przy opiniowaniu z pomocą NAA w dwóch procesach sądowych. Porównawcze badania śladów ziemnych w Nowym Jorku 16 marca 1964. Porównanie taśmy klejącej i kitu szpachlowego w Cincinnati 21 maja 1964. Powierzenie Pro i Hoffmanowi porównania za pomocą NAA włosów i śladów kurzu w sprawie Coolidge'a. Porównawcza metoda w Waszyngtonie i jej wynik.	488
--	-----

33. Początek procesu przeciwko Coolidge'owi w Manchesterze 17 maja 1965. Obrońca Reynolds. Generalne natarcie na naukowo-kryminalne badania oskarżenia. Obnażenie błędów Harrisona. Zwrócenie całej uwagi na badania Pro i Hoffmana metodą NAA. Jervis jako świadek obrony. Jego bezwzględna krytyka: fałszywa interpretacja jego prac, niedostateczne czasy aktywacji włosów, brak jakiegokolwiek ilościowego pomiaru pierwiastków śladowych, nieznamość trudności. Odrzucenie wyników badań włosów metodą NAA Pro i Hoffmana przez sędziego. Reperkusje sprawy Coolidge'a dla kryminalistycznych badań metodą NAA. Sytuacja neutronowej analizy aktywacyjnej śladów biologicznych w roku 1966. Granice i możliwości.	497
--	-----

POSŁOWIE (Jan Markiewicz)	504
-------------------------------------	-----